

מתוך וביאה ראשונה ביו"ט

א. תלמוד בבלי מסכת כתובות דף ז עמוד א

רב פפא משמיה דרבא אמר: ביום טוב שרי, בשבת אסור.

- א"ל רב פפי לרב פפא: מאי דעתך? מתוך שהותרה חבורה לצורך, הותרה נמי שלא לצורך? אלא מעתה, מותר לעשות מוגמר ביום טוב, דמתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך!
- אמר ליה, עליך אמר קרא: "אך אשר יאכל לכל נפש", דבר השוה לכל נפש.

ב. ביצה יב.:

משנה: בית שמאי אומרים אין מוציאים לא את הקטן ולא את הלולב ולא את ספר תורה לרשות הרבים. ובית הלל מתירין. גמרא: תני תנא קמיה דרבי יצחק בר אבדימי: השוחט עולת נדבה ביום טוב לוקה.

- א"ל: דאמר לך מני? בית שמאי היא, דאמרי לא אמרי' "מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך". דאי בית הלל, הא אמרי "מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך", הכא נמי "מתוך שהותרה שחיטה לצורך הותרה נמי שלא לצורך".
- מתקיף לה רבה: ממאי דבית שמאי ובית הלל בהא פליגי? דלמא בערוב והוצאה לשבת ואין ערוב והוצאה ליום טוב קא מיפלגי, מר סבר ערוב הוצאה לשבת וערוב הוצאה ליום טוב, ומר סבר ערוב הוצאה לשבת ואין ערוב הוצאה ליום טוב, כדכתיב "ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת" - בשבת אין, ביום טוב לא!
- מתקיף לה רב יוסף: אלא מעתה ליפלגו באבנים! אלא מדלא מפלגי באבנים שמע מינה בהוצאה שלא לצורך פליגי.

ג. רש"י ביצה יב ע"א

מתקיף לה רב יוסף - אהך אתקפתא דרבה.

אלא מעתה - דסבירא להו לבית הלל אין אסור הוצאה ליום טוב.

ליפלגו באבנים - אי אין אסור הוצאה, אין איסור טלטול, שלא נאסר טלטול אלא משום הוצאה... אלא מדלא אפלוג באבנים, שמע מינה דלכולי עלמא יש הוצאה ליום טוב, אלא שמן התורה הותרה לצורך, ובית הלל אית להו כיון דהותרה לצורך הותרה מן התורה לגמרי, אלא רבנן גזור במידי דהוי טרחא דלא צריך, כגון אבנים, אבל בקטן וספר תורה, דצריכין להו ביום טוב - לא גזור. ובית שמאי לית להו מיגו, ומידי דצורך אכילה שהתורה התירתו - הותר, ושאינו צורך אכילה - באסורו עומד מן התורה.

ד. תוספות ביצה יב ע"א ה"ג

וקשה: חזא דאמרי' בפסחים (דף מו:): "האופה מיו"ט לחול לוקה" ולא אמרינן מתוך וכו', ואפילו לרבה דלא לקי היינו מטעם הואיל ואי אתרמי ליה אורחים אבל מטעם מתוך לא קאמר! ועוד דמוחק גירסת הספרים!

ה. תוספות ביצה יב ע"א ה"ג

לכן נראה לפר' דגרסי' כגירסת הספרים "אלא מעתה, הוציא אבנים לב"ה ה"נ דלא מחייב" פי' מדאורייתא מלקות! וכ"ת ה"נ, א"כ לפלגו באבנים! אלא ודאי מדלא קמפלגי וכו', ודוקא בהוצאה שיש בה צורך יום טוב קצת אמרינן מתוך שהותרה לצורך יום טוב דכל אוכל נפש מותר הותרה נמי שלא לצורך אוכל נפש, הואיל ואיכא צורך מקצת שיש צורך יום טוב, אבל שלא לצורך יום טוב כלל ודאי דאסור מן התורה, כגון אופה מיו"ט לחול ומוציא אבנים דליכא לא צורך נפש ולא שמחת יום טוב חייב מדאורייתא. וכי פליגי ב"ש וב"ה בדברים שאינן לצורך אוכל נפש ואיכא בהן צורך יום טוב קצת, כגון קטן למולו דהמצוה נקראת צורך יום טוב ולולב לצאת בו וס"ת לקרות בו. וכן פי' רבינו חננאל, אבל ליתא פירושן דלאו דוקא קטן למולו דה"ה שלא למולו דשרי גם טיול דהא אשכחן נמי דמשחקין בכדור שקורין פלוט"א בלע"ז ביום טוב ברה"ר אף על גב דליכא אלא טיול. וא"ת השוחט עולה מה צורך יש לו בה, יש לומר דהכא נמי איכא שמחת יום טוב שלא יהא שלחנך מלא ושלחן רבך ריקן כדמוכח לק' (כ:).

ו. תוספות כתובות ז ע"א

מתוך שהותרה לצורך - פירוש לצורך אוכל נפש הותרה נמי שלא לצורך אוכל נפש ובלבד שיהא צורך הנאת היום או צורך קיום מצוה ביום טוב כההיא דהוצאת קטן למולו וספר תורה לקרות בו ולולב לצאת בו (ביצה דף יב.), אבל שלא לצורך היום כלל לא, כמו הוצאת אבנים דמיחייב והאופה מיו"ט לחול לרב חסדא דאמר לוקה (שם דף כא.) משום דלית ליה "הואיל..."

ז. שאלות

א: למה לא היתרנו ביאה משום "מתוך"?

ב: לשיטת רש"י מהי מקור "מתוך"?

ג: לשיטת תוס' למה בעינן צורך בשביל "מתוך"?

ח. רמב"ם הלכות יום טוב פרק א הלכה ד

כל מלאכה שחייבין עליה בשבת, אם עשה אותה ביום טוב שלא לצורך אכילה לוקה, חוץ מן ההוצאה מרשות לרשות וההבערה שמתוך שהותרה הוצאה ביום טוב לצורך אכילה הותרה שלא לצורך אכילה, לפיכך מותר ביום טוב להוציא קטן או ספר תורה או מפתח וכיוצא באלו מרשות לרשות, וכן מותר להבעיר אף על פי שאינו לצורך אכילה. ושאר מלאכות, כל שיש בו צורך אכילה מותר כגון שחיטה ואפייה ולישה וכיוצא בהן. וכל שאין בהן צורך אכילה אסור כגון כתיבה ואריגה ובנין וכיוצא בהן.

ט. מגיד משנה הלכות יום טוב פרק א הלכה ד

ופירש"י ז"ל דדבר תורה מותרת לגמרי בכל דבר אלא שבהוצאת אבנים וכיוצא בהן אסורה מדבריהם משום טרחא וכן נראה מן ההלכות וזה דעת רבינו.

י. מגיד משנה הלכות יום טוב פרק א הלכה ד

כל מלאכה שחייבין עליה בשבת וכו'. המכוון אצלי בדעת רבינו כך הוא:

- מלאכה שחייבין עליה בשבת ואותה מלאכה היא שלא לצורך אכילה, אם עשה אותה ביום טוב לוקה, חוץ מן ההוצאה וההבערה שאע"פ שאינן לצורך אכילה אינו לוקה ואפילו עשאן שלא לצורך אכילה.
- ופירוש "מלאכה שהיא שלא לצורך אכילה" נתבאר בדברי רבינו שכולל כל מלאכה שאינה נעשית באכילה ושתיה.
  - וא"כ היה מן הדין שיהיו הבערה והוצאה נאסרין כמו כתיבה ואריגה, אלא שמתוך שהותרו לצורך אכילה הותרו שלא לצורך. ונראה טעם לשני אלו, ההוצאה לפי שאף היא באוכל ומשקה, ואף על פי שהיא בדברים אחרים אמרינן מתוך, והבערה אף על פי שאינה באוכלין ומשקין כתיב לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת בשבת הוא דאסור הא ביום טוב שרי, וכן דרשו לפי שביום השבת מותר הוא דהא בשבת מיירי קרא לעיל מינה "וביום השביעי וכו'" והיה די באמרו "לא תבערו אש בכל מושבותיכם".
  - אבל שאר מלאכות שאינן לצורך אכילה כגון הכתיבה וההריסה והאריגה והבנין אפילו עשאן לאכילה לוקה
  - ושאר המלאכות שהן באכילה כגון שחיטה ואפייה אפילו עשאן שלא לאוכלן אינו לוקה כמו שיתבאר בפרק זה...

יא. תלמוד ירושלמי מסכת ביצה פרק ה הלכה ב

"לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת" - בשבת אין את מבעיר, אבל מבעיר את ב"ט. אין תימר בדברים שיש בהם אוכל נפש אנן קיימין והכתיב [שם יב טז] "אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם!" אלא כינן קיימין בנר של אבטלה.

יב. משנה ביצה ב:ה

בית שמאי אומרים לא יחם אדם חמין לרגליו אלא אם כן ראויין לשתיה, ובית הלל מתירין. עושה אדם מדורה ומתחמם כנגדה:

יג. Kollel Iyun haDaf, <http://www.dafyomi.co.il/beitzah/insites/bt-dt-012.htm>

It is possible that the Rambam does not mean that these two Melachos are permitted because of the principle of "Mitoch." Rather, the Rambam's intention may be to rule like the opinion in the Gemara here which suggests that "Ein Hotza'ah b'Yom Tov" - there is no prohibition whatsoever of Hotza'ah (and Hav'arah, see Pesachim 5b) on Yom Tov. The Rambam merely borrows the term "Mitoch" from the Gemara, but the Heter is not because of the principle of "Mitoch" but because there is no prohibition at all on Yom Tov. (We find that the Rambam occasionally borrows terms from the Gemara and uses them in ways different from the Gemara; see, for example, Hilchos Isurei Bi'ah 1:3.)

יד. רמב"ם הלכות יום טוב פרק א הלכה טז

רחיצה וסיכה הרי הן בכלל אכילה ושתיה, ועושין אותן ביום טוב שנאמר (שמות יב) "אך אשר יאכל לכל נפש" לכל שצריך הגוף. לפיכך מחמין חמין ביום טוב ורוחץ בהן פניו ידיו ורגליו, אבל כל גופו אסור משום גזירת מרחץ. וחמין שהוחמו מערב יום טוב רוחץ בהן כל גופו ביום טוב, שלא גזרו על דבר זה אלא בשבת בלבד.

טו. פירוש המשנה לרמב"ם מסכת ביצה פרק א משנה ה

אין מוציאין את הקטן ואת הלולב וכל הדומה להן. ובית הלל אומרים מתוך שהותרה הוצאה לצורך אכילה הותרה שלא לצורך. וכן אומרים מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה שלא לצורך, וזה כלל נכון.

טז. שו"ע אורח חיים תקיח:א

מתוך שהותרה הוצאה לצורך אכילה, הותרה שלא לצורך, כגון קטן ולולב וספר תורה וכלים. הגה: הצריכים לו קצת, או שמתירא שלא יגנובו או שאר פסידא (הגהות סמ"ק ורבינו ירוחם) מחבר: אבל אבנים וכיוצא בהן, אסור.

יז. תוספות כתובות ז ע"א "אלא"

ואם תאמר לדידיה נמי תקשי, וכי לא סבר דאמרינן "מתוך"? הא טעמא דב"ה הכי הוא!
ויש לומר שהיה סובר **דטעמא דבית הלל משום דאין עירוב והוצאה**, כדקא ס"ד מעיקרא בביצה. אף על גב דהתם פריך עלה דלמא לרב פפי לא שמיע לה.
ועו"ל שהיה סובר **הותרה שלא לצורך ובלבד שיהא דבר הרגיל ולהכי פריך דזה אינו רגיל טפי ממוגמר**.

יח. הדושי הרשב"א כתובות ז ע"א

י"ל דרב פפי ס"ל דטעמייהו דב"ה משום דערוב הוצאה לשבת ואין עירוב הוצאה ליום טוב כלומר דלא נאסרה הוצאה ביום טוב כן תירץ הראב"ד ז"ל
ורבינו ג"ר תירץ דרב פפי ס"ל דלא אמרינן מתוך אלא בצורך מצוי כאוכל נפש לאפוקי בעילת בתולה שאינו מצוי אי נמי לפי שאינו צורך לכל נפש דומיא דאוכל נפש

יט. שאלות

- א: למה לא היתרנו ביאה משום "מתוך"?
ב: לשיטת רש"י מהי מקור "מתוך"?
ג: לשיטת תוס' למה בעינן צורך בשביל "מתוך"?
ד: לשיטת רמב"ם, לפי ר' קורנפלד, למה הוא משתמש בלשון "מתוך" אם הוא מדבר על היתר אוכל נפש?
ה: למה תירוץ ב' של תוס' ורשב"א, ותירוץ ג' של רשב"א, מביאים דיני אוכל נפש כחלק מדין מתוך?

כ. פירוש המשנה לרמב"ם מסכת ביצה פרק ב משנה ד
ובית הלל אומרים שזה שנאמר "לכל נפש" - כולל כל הנאות הגוף.

כא. שער המלך הלכות יום טוב פרק א הלכה ד

מדברי רבינו בפ"ה המ' נר' דס"ל דטעמייהו דב"ה דכל הנאות גופו הרי הן בכלל אוכל נפש ולא משום טעמא דמתוך...
אלא דקשה לזה דמסוגיא דפרק קמא דכתובות מוכח דאפילו בהנאת הגוף כגון מוגמר ב"ט ובעילת בתולה לא שרי אלא מטעם מתוך!

כב. ר' אלעזר ממ"ץ, ספר יראים סימן שד [דפוס ישן - קיג]

"וב"ה מתירין" פ' קטן למולו, לולב לנענע בו, ס"ת לקרות בו, ומסקינן, טעמא דב"ה משום שהותרה הוצאה לצורך הנאת הגוף, הותרה נמי שלא לצורך הנאת הגוף, אך שיהיה להנאת הנשמה [במצוה].
פ"ה "מתוך וכו'" מתוך אותו מקרא עצמו שאתה למד היתר הנאת הגוף, אתה למד היתר הנאת הנשמה, ד"אך אשר יאכל לכל נפש" כתיב, פ"ה שיהנה לכל נפש, כאשר פירשתי למעלה בסמוך. וכל הגוף נקראת "נפש" כדכתיב "שובי נפשי למנוחייכי" וכתיב "והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים את ד' אלקיך."

כג. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף כא עמוד ב

אמר חזקיה: מנין לחמץ בפסח שאסור בהנאה? שנאמר 'לא יֵאָכַל חמץ' - לא יהא בו היתר אכילה [רש"י: וסתם הנאות לידי אכילה הן באות]... ופליגא דרבי אבהו, דאמר רבי אבהו: כל מקום שנאמר 'לא יֵאָכַל' 'לא תאכל' 'לא תאכלו' - אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע...

כד. ספר החינוך מצוה רצח

וכן מה שאמרו זכרונם לברכה [שם י"ב ע"א] שאין בכלל היתר צרכי אוכל נפש מה שהוא אכילה ושתיה לבד אלא אף כל דבר הצריך לו לאדם לבו ביום, בין שהוא דבר מצוה כגון קטן למולו ולולב לצאת בו, וכן ספר תורה לקרות בו דכל יומא ויומא זמן תורה הוא, ובין שאינו דבר מצוה אלא צרכי גוף לבו ביום כגון רחיצת רגלים במים חמין שהוחמו ביום טוב או לעשות מדורה להתחמם בה, כל דברים אלו מותרין ובכלל היתר דאוכל נפש נינהו, כן פירשו הדבר חכמים זכרונם לברכה.

ימי שמחה וברכת חתנים

כה. כתובות ז ע"א

אמר רבי חלבו אמר רב הונא א"ר אבא בר זבדא אמר רב: אחת בתולה ואחת אלמנה טעונה ברכה.

- ומי אמר רב הונא הכי? והאמר רב הונא אלמנה אינה טעונה ברכה!
- לא קשיא: כאן בבחור שנשא אלמנה, כאן באלמון שנשא אלמנה.
- ואלמון שנשא אלמנה לא? והאמר רב נחמן אמר לי הונא בר נתן, תנא מנין לברכת חתנים בעשרה שנאמר 'ויקח עשרה אנשים מזקני העיר ויאמר שבו פה וישבו', ובוועז אלמון שנשא אלמנה הוה!

מאי "אינה טעונה ברכה" דאמר רב הונא? אינה טעונה ברכה כל ז', אבל יום אחד טעונה ברכה.
• אלא הא דתניא "שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא שמח עמה ג' ימים" במאי? אי בבחור האמרת שבעה, אי באלמון האמרת יום אחד!

- איבעית אימא באלמון יום אחד לברכה ושלישה לשמחה
- ואיבעית אימא בבחור שבעה לברכה ושלישה לשמחה:

כו. ב"ח אה"ע סד "הנושא"

והא דלענין ברכה בתולה לאלמון ואלמנה לבחור שוין הן לברכה כל ז' כדלעיל סוף סימן ס"ב, ולשמחה אין דינן שוין:
י"ל **דברכה** דהיא באה על ריבוי שמחת לבו של חתן, ובחור שלא נשא עדיין שמח טפי, ובתולה שנשאת לאלמון נמי כיון שהיא בתולה שמח טפי, ואלמון שנשא אלמנה דאינו שמח כל כך ביום אחד לברכה סגי.
אבל **לשמחה וימי המשתה** דלתקנה דידה נתקנו כדאמרינן "שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא שמח עמה וכו'" הילכך בתולה דצריכה פיתוי טפי צריך לשמוח עמה כל ז' אפילו הוא אלמון. אבל אלמנה אינה צריכה פיתוי כל כך בג' ימי שמחה סגי לה, ובין שהוא בחור או אלמון צריך ג' ימים ולא יותר.

כז. רב חיים בריסקר, גר"ח על הש"ס סטנסילס 100

וביאור שיטת הרמב"ם הוא דדין ברכה בבית חתנים ודין שמחה הם שני דינים נפרדים, דדין **שמחה** היינו מה שחייב לשמחה תלוי בדידה אם היא בתולה או בעולה, ודין **הברכה** אינו תלוי בזה כלל... מיקרי "בית חתנים" כל שבעה...